

زندانیان سیاسی، آنسوی دیوار، هنر و واژه

فرح طاهری

شنبه ۱۰ دسامبر ۲۰۱۱، همزمان با روز جهانی حقوق بشر، در کالج اینیس دانشگاه تورنتو، برنامه ای در مورد زنان زندانیان سیاسی ایران برگزار شد. این برنامه در ادامه ی برنامه های سال های گذشته است که بتنی آذربورن، رساله ی دکتری خود را زیر نظر پرفسور شهرزاد مجاب، بر آن اساس قرار داده و روی تجارب زندانیان سیاسی سابق کار می کند و هم او در آغاز گفت از آشنایی اش با زندانیان سیاسی سابق ایرانی پنج سال است که می گذرد. بتنی آذربورن میزبان بود و پس از خوشامدگویی و تشکر از حامیان برنامه شامل شهروند، بنیاد حامد شهیدیان و شورای هنر تورنتو، برای گردانندگی مراسم از استادیار مطالعات زنان میشل مورفی دعوت کرد تا امر معرفی سخنرانان را برعهده گیرد.

مورفی پس از مقدمه ای در مورد اهمیت برگزاری چنین برنامه هایی، شهلا طالبی را به عنوان سخنران اول معرفی کرد.

شهلا طالبی از زندانیان سیاسی سابق در ایران است. او دو بار در زندان بوده، بار اول در زمان شاه از سال ۵۶ تا ۵۷ و بار دوم از سال ۶۲ تا ۷۱. طالبی پس از مهاجرت به آمریکا به تحصیلاتش ادامه داد و پس از دریافت دکترا به تدریس در دانشگاه آریزونا پرداخت و در حال حاضر استادیار رشته Religious Studies است. شهلا طالبی به تازگی کتاب خاطرات زندانش را با عنوان "ارواح انقلاب، بازنویسی داستانی از خاطره های زندان" (Ghosts of Revolution/Rekindled) توسط انتشارات دانشگاه استنفورد به چاپ رسانده است. این برنامه در واقع جلسه معرفی کتاب او به کانادایی ها محسوب می شود.

طالبی در این کتاب سال های زندانش را در ایران مرور می کند. او همراه همسرش، نزدیک به یک دهه در زندان بوده و در این کتاب از درد و رنج ها، از جان به در بردن ها، از هم سلولی ها و جزئیات دردناک واقعیت زندان در دوران پرمخاطره ی آن زمان ایران صمیمانه می گوید.

اما تمام این گفتن ها، تنها برای این نیست که بگوید چقدر رنج برده، طالبی همان طور که در این جلسه گفت، چه را به خاطر آوردن و چگونه عنوان کردن، دغدغه ی او بوده در خلال نوشتن کتاب.

طالبی شکنجه و خشونت را در زمینه ی فراتری قرار می دهد و ارتباط آن را در تاریخ و در جهان می بیند. او می گوید: در جلسه ی معرفی کتاب در جایی دیگر، من موضوع زندان ابوغریب و گوانتانامو را پیش آوردم، و به من پاسخ دادند که آنها استثنا هستند و تازه در مورد همان ها هم ما می توانیم حرف بزنیم ولی شما در مورد حبس و شکنجه در ایران نمی توانید حرف بزنید، در مورد اینها با سکوت برخورد می شود. چگونه این تفاوت ها را نمی بینید؟، من پاسخ دادم: برای شخصی که در گوانتانامو تحت شکنجه قرار می گیرد، مهم نیست که مورد او استثنایی ست یا نه، او درد را در جانش احساس می کند.

در پایان سخنانش طالبی بخش کوتاهی از کتابش را خواند. او در این بخش کوتاه از دو تن از زندانیان یاد کرد، ناهید و همسرش بهروز، که به گفته ی ناهید در خلال شکنجه دیدن همسرش، او عشقش را بیشتر احساس کرده و انرژی ای که از این عشق گرفته، به او شهامت و قدرت ادامه دادن داده و امید به اینکه همه ی این سختی ها تمام می شود.

شورا مکارمی، سخنران بعدی بود. او ۳۰ ساله، دکترایش را از دانشگاه مونترال گرفته و دانشجوی فوق دکترای مردم شناسی در پاریس است. مکارمی هم در این برنامه کتابش را که به زبان فرانسه است و "یادداشت های عزیز" نام دارد، معرفی کرد.

شورا برای جلوگیری از فراموشی تاریخی، نیاز دیده که تجارب لایه های مختلف نسل های مادر و پدرش، مادربزرگ و پدربزرگش و نسل خودش را مطرح کند تا جامعه ی مدنی ایرانی در داخل و خارج به هم پیوسته تر و محکم تر بایستد و عمل کند.

شورا مکارمی در این کتاب خاطرات پدربزرگش را مرور می کند. این خاطرات در مورد فرزندان این پدربزرگ است که اعدام شده اند. یکی از آنها مادر شورا است. مادر شورا در سال ۶۰ وقتی که شورا هشت ماهه بوده، دستگیر می شود. مدتی شورا با او در زندان سر می کند، تا اینکه او را به خارج زندان می فرستند. مادر شورا در سال ۶۷ در اعدام های جمعی اعدام می شود و پدرش هم قبلا در زندان اعدام شده بود.

شورا با پدربزرگ و مادربزرگ، بزرگ می شود. از سالن ملاقات خاطره

دارد با اینکه خیلی کوچک بوده.

شورا بعداً برای تحصیل به فرانسه می‌رود. خاطرات پدربزرگ را خانواده سال ۲۰۰۴ به شورا می‌دهند. در این خاطرات پدربزرگ که یک آدم معمولی با یک زندگی معمولی بوده از دو دخترش می‌گوید، که کاندیداهای مجاهدین خلق برای دوره ی اول مجلس شورا بودند. شورا می‌گوید: خاله ام در سال ۱۹۸۲ (۱۳۶۱) دستگیر شد در حالی که هشت ماهه حامله بود. او مدت کوتاهی بعد از دستگیری اعدام شد و مادرم هفت سال و نیم در زندان بود و تحت سخت‌ترین شکنجه‌ها قرار گرفت و قرار بود که مارچ ۸۸ آزاد شود که در قتل عام زندانیان اعدام شد.

در پایان سخنرانی شورا، بخش پرسش و پاسخ برگزار شد.

شورا با اینکه زبان آکادمیکش فرانسه بود، سخنرانی‌اش را به انگلیسی ارائه داد و البته در وقت استراحت بین دو نیمه، با همبندی‌های مادرش در میان حاضران در برنامه آشنا شد.

پس از پذیرایی و استراحتی کوتاه بخش دوم برنامه با فیلم رقصی با طراحی **روشنک جابری** آغاز شد. رقصنده‌ها، فضای داخل زندان زنان را به تصویر می‌کشیدند. جدال و مبارزه؛ شکنجه، تجاوز، درد، شکستن، رفتن، ماندن، حجاب، و ... همه به زیبایی در این رقص به نمایش درآمده بود.

روشنک جابری، طراح رقص از دانشگاه یورک، فمینیستی است که به موضوعات عدالت اجتماعی علاقه مند است و طراحی‌های خود را برآن اساس قرار می‌دهد. او اعتقاد دارد که برای بیان درد تنها واژه کافی نیست و فرم‌های دیگری از هنر هم می‌تواند رسا باشد. روشنک خود از رقصنده‌ها بود و در بخش پرسش و پاسخ با رقصنده‌ی اصلی‌اش حضور پیدا کرد و به پرسش‌ها در مورد تعبیر و تفسیرهای رقصش پاسخ داد.

بخش آخر برنامه به گزارش **شادی امین** اختصاص داشت. شادی امین، به عنوان محقق با "سازمان عدالت برای ایران" کار می‌کند. او در پروژه‌ی "جنایت بی‌عقوبت" امر مستندسازی موارد شکنجه و آزار جنسی در زندان‌های دهه ۶۰ را برعهده داشته که گزارش کامل این تحقیقات دهم دسامبر، همزمان با روز جهانی حقوق بشر منتشر شد.

شادی امین در مدت کوتاه سخنرانی‌اش به طور فشرده به چند مورد از مصاحبه‌هایی که در این خصوص داشته اشاره کرد. بتنی آذربورن، ترجمه

ی انگلیسی گفته های شادی را برای حاضران می خواند.

این بخش از زبان زنان زندانی مورد آزار جنسی قرار گرفته، بسیار متاثرکننده بود.

برای خواندن متن گزارش "سازمان عدالت برای ایران" به سایت آنها رجوع کنید.

در سخنانی پایان برنامه، دکتر **شهرزاد مجاب**، پرفسور مطالعات زنان دانشگاه تورنتو گفت: ده سال پیش که این تحقیق را شروع کردم، بسیار تنها بودم و فکر می کردم چه می توانم انجام دهم و چه باید انجام داد. بخصوص در موقعیت من به عنوان یک محقق و مدرس در دانشگاه تورنتو که هرچه خاطرات درخصوص زندان بود به فارسی بود، و اخیراً ما چندین کتاب به انگلیسی در این زمینه داریم. این دومین معرفی کتاب انگلیسی در زمینه خاطرات زندان در تورنتوست که منبعی از اطلاعات است و همچنین پلتفورمی مهم است برای سازماندهی برای فعالیت های سیاسی و سازمان های سیاسی بخصوص برای شناسایی خشونت دولتی و جنایتی که توسط رژیم جمهوری اسلامی ایران صورت گرفته که باید از سوی مجامع جهانی شناسایی و پیگیری شود.

مجاب افزود: تجارب زندانیان سیاسی شواهد کافی به دست داده اند، که کل رژیم باید برود و جای هیچ سازشی با هیچ بخش یا گروه یا دسته ای از رژیم جمهوری اسلامی وجود ندارد.

مجاب در پایان سخنانش، از اینکه نسل جوان، به ثبت این موضوع روی آورده اند، اظهار خوشحالی کرد و گفت، سال پیش که شورا را در مونترال در جلسه ای دیدم، بلافاصله با هم جور شدیم و او از خاطرات پدربزرگش گفت و امروز او را اینجا برای معرفی کتابش می بینیم.

منبع : سایت شهروند